

הנדון: מצב חברתי-כלכלי בירוחם והזדמנויות כלכליות חדשות

רקע קצר על ירוחם

ירוחם הינה מועצה מקומית המונה כ- 11,250 תושבים בכ- 2900 בתי אב, כאשר 50% מתוכם משפחות עם ילדים עד גיל 18. ו-1000 בתי אב מוכרים לשירותי הרווחה בירוחם.

ירוחם עוברת שינויים חברתיים, כלכליים ודמוגרפים בעשרות השנים האחרונות. היא נמצאת בתהליך צמיחה מואצת שחלק מביטוייה הוא צפי להכפלת מספר תושביה בעשור הקרוב. אוכלוסיית ירוחם מורכבת מפסיפס מגוון של עולים מארצות שונות שהגיעו אליה לאורך השנים בחמש עליות שונות (ולעיתים הישר מהאוניות): רומניה, מרוקו, הודו ופרס בשני עשורים הראשונים ומדינות חבר העמים החל משנות השבעים ומסה גדולה בשנות התשעים. מאז שנות השבעים התחילה הגירה לירוחם של קבוצות אידאליסטיות שונות, חלקן מהציונות הדתית (אוכלוסייה זו מאופיינת כדתית, מצב סוציאקונומי בינוני-גבוה).

בינואר 2019 התבררנו מהלמ"ס כי ירוחם ירדה מאשכול 4 ל-3 במדד החברתי-כלכלי.

נתוני תעסוקה (נכון לתקופה שלפני הקורונה)

בירוחם כ-5600 תושבים בגילאי העבודה. מתוכם משתתפים בשוק העבודה 3700 אנשים. (עובדים ודורשי עבודה).

ירוחם מאופיינת בשוק עבודה ריכוזי כאשר 55% מבין העובדים בירוחם הם עובדי תעשייה ומסחר.

89% מהם עובדים ב-6 מפעלים מסורתיים. מצב שמייצר תלות גבוהה מידי בתעשייה המסורתית.

ההתפתחות הטכנולוגית התעשייתית האינטנסיבית בשנים האחרונות והמעבר לייצור טכנולוגי (ממוחשב ורבוטי) גורמים לשינויים מרחיקי לכת בשוק העבודה העולמי.

שינויים אלו מציבים אתגרים גדולים לתעשייה, לעובדים, ולמערכת החינוך שצריכה להכין את התלמידים ולהעניק להם כישורים רלוונטיים על מנת שיוכלו להשתלב בעתיד בשוק התעסוקה.

כבר עתה אנו מזהים מגמות של סגירת מפעלים מסורתיים ולחילופין שדרוגם מבחינה טכנולוגית, דבר הגורם לפיטורי עובדים וקושי של עובדים ללא הכשרה מתאימה להשתלב בשוק העבודה המשתנה בצרכיו. בירוחם כ-400 דורשי עבודה הרשומים בלשכת התעסוקה, מחציתם נשים. 73% מכלל דורשי העבודה הם מעל גיל 35. 60% מבין דורשי העבודה הם עם השכלה של עד 12 שנות לימוד.

מניתוח נתוני התעסוקה אנחנו מזהים קושי מיוחד בקרב נשים בגילאי 30-45 בשנים אלו נשים עסוקות בניהול המשפחה ולכן זקוקות לזמינות מקומות עבודה בקרבת הבית. אולם ההיצע התעסוקתי הקיים בירוחם מצומצם ואינו תואם את ההכשרה המקצועית שלהן, והן נאלצות לנסוע למוקדי תעסוקה מרוחקים המתאימים להכשרה שלהן. זאת יחד עם תחבורה ציבורית לא גמישה ומצומצמת, מהווים חסם משמעותי ביציאת נשים לעבוד בשנים אלו.

בשנתיים האחרונות נסגרו מפעלים משמעותיים בישוב: נגב קרמיקה עם 140 עובדים ואמיליה קוסמטיקה סגר כמה מחלקות ונאלץ לפטר כ-50 עובדים, בנוסף נסגר מפעל הרפעים קוניאל, ומפעל ברנד מתכות ומפעל בקבוקי הזכוכית פיניציה- נמצאים במשבר גדול על סף סגירה.

מציאות קשה זו היא קושי כלכלי הן לתושבים שרבים מהם פוטרו והן לרשות המקומית שהפסידה כ-2.5 מיליון ש"ח ארנונה שמפעלים גדולים אלו שילמו כל שנה.

כדי להתמודד עם האתגרים המורכבים: תלות גבוהה בתעשייה מסורתית, תעסוקה מותאמת לנשים, הכשרת עובדים והתאמת מערכת החינוך ל"תעסוקת העתיד".

הרשות המקומית החליטה לקחת את האחריות לידיה ולהוביל שינוי משמעותי על ידי פיתוח שדות כלכליים חדשים.

השדות הכלכליים בהן אנו משקיעים עכשיו:

1. **קנביס רפואי ואגרו-טק** - בשיתוף משרדי הממשלה השונים (בריאות, כלכלה, חקלאות, וכו') אנו יוצרים אקו סיסטם בתחום הקנביס הרפואי בירוחם שיכלול את כל שרשרת הערך- משלב הגידול, דרך הייצור ומיצוי הצמח למוצרים רפואיים, מעבדות מחקר ופיתוח, חממות לסטראט אפים בתחום, אריזה ולוגיסטיקה וכו'.

2. **היי-טק**: בשנים האחרונות החלו לפעול בירוחם מספר חברות הייטק, יזמות של אנשים מתוך ירוחם. מרכז mindcet שהוא מרכז לחדשנות טכנולוגית בחינוך יצר סביבו בהדרגה פארק תעשייה קטן המתמקד בתחום EdTech- וכולל האב לחברות בתחום, ומרכז חוויה הנבנה בימים אלה. בנוסף פועלות בירוחם עוד כמה חברות כמו "Cambium" חברת תוכנה שבונה אתרים, אלפיקציות ופתרונות למובייל, ו-"step-up". החברות מעסיקות כ-50 עובדים בתחום. החברות פועלות בבניין היי-טק שקם עבור זה ובימים אלו נגמרת הבניה של בניין שני ואנחנו מתחילים בתכנון בניין שלישי.

3. **תיירות מדברית** - הנכסים של ירוחם הם נכסי טבע, הון אנושי, והסיפור שלה.

מתוך כך זיהינו כי תיירות היא אחת מההזדמנויות הכי משמעותיות שיש לירוחם כדי ליצור

מנוע צמיחה כלכלי. בשנים האחרונות התחילו לצמוח יוזמות תיירות חדשות בירוחם: קם מלון

בוטיק ראשון בירוחם הוקמו 18 צימרים פרטיים וגסטהאוס עם 22 מיטות. ממוצע התפוסה

לאורך השנה הוא כ-70% והביקוש ללינות גבוה בעיקר של קבוצות. יש חוסר של מעל 1000

מיטות כדי להצליח לענות לביקוש ירוחם לא נמצאת כיום על גבי הציר הראשי של התיירות

בנגב. תיירות ידועה כמקור להכנסה טובה לתושבי העיר ולרשות המקומית על ידי תשלום

ליזמים פרטיים (לינה/מסעדנות/אטרקציות) והגדלת הקופה הציבורית בארנונה לעסקים.

4. **ביוטק ופארמה** - כיום פועל בירוחם מפעל גדול לתרופות בשם פריגו פרמצבטיקה לישראל

בע"מ (לשעבר תעשיות אגיס) - ובו מרכז מו"פ בינלאומי עם כ-75 חוקרים + מפעל לייצור

תרופות גנריות מאז 1983 המעסיק כ-600 עובדים. בימים אלו אנו עובדים על הקמת מפעל

לייצור חיסונים - בפברואר 2020 יצאה החלטת הממשלה להקצות כספים להקמת מפעל

לייצור חיסונים הראשון בישראל ראש המועצה טל אוחנה פועלת חזק כדי לחבר את משרדי

הכלכלה, הבריאות והאוצר להקמת המפעל באזור התעשייה שלה ומסייעת לחפש באופן פעיל

גם השקעות בינלאומיות כשותפויות עם תאגידים בינלאומיים, חברות הון סיכון ומכון ישראל

למחקר ביולוגי (IIBR).

5. **תעשייה ביטחונית** - התעשייה הביטחונית ידועה כתעשייה עתירת ידע עם קיימות לאורך שנים עם

בטחון תעסוקתי ושכר גבוה. לכן אנו פועלים בימים אלו יחד עם משרד הבטחון וחברת אלביט

להקים בירוחם מפעל ייצור של אחד הטילים שמפותח בחברה וכן הקמת המו"פ של המפעל שיקום

ב-2025 במועצה התעשייתית נאות חובב הנמצאת כ-10 דקות מירוחם.

6. **ecosystem בתחום הרחפנים:**

א. הקמת תשתית ניסוי ומו"פ באמצעות מאגד תשתיות בתמיכת רשות החדשנות:

אנחנו מזמינים חברות מהתחום להתאגד יחד לצורך שיתוף בתשתיות טכנולוגיות בתחום

הרחפנים, תוך שימוש בשטחי ניסוי (outdoor/Indoor), שיאשרו מול רת"א.

ב. Hub לסטרטאפים תשתיות ניסוי ומבנה משרדים חדש, בעלויות מסובסדות ונגישות לקרנות הון

סיכון מובילות.

ג. מפעלי ייצור והרכבה

ד. מכינת מו"פ לחברות בתעשיית הייצור סיוע בהובלת תהליכי חדשנות, מיקוד והכוונה לפעילויות

המו"פ, בשיעור של 75% מתקציב הבקשה המאושר (עד 100 אלף ש"ח).

ה. מסלול מימ"ד מינוף מו"פ דואלי צבאי, בטחוני ומסחרי: מענק בשיעור של 50%-90% בהתאם

לסוג ולאופי הפעילות.

- ו. מיפוי והכשרה של הון אנושי רלוונטי בעל ניסיון בתחום (בוגרי מגמת מכטרוניקה, עם ניסיון ברחפנים), עשרות מהנדסי מכונות ועוד. בהיבטי מערכת החינוך, תחום הרחפנים מהווה מוקד להצטיינות בקרב בני נוער בירוחם.
7. **Smart City- Cleantech**: כישוב עירוני קטן ומבודד יחסית, עם מגוון תשתיות גמיש, ירוחם מהווה את ההזדמנות המושלמת ליצירת מודל חדש של סביבה עירונית נקייה. למעשה, המאפיינים הייחודיים של העיר כבר משכו כמה פרויקטים חדשניים בתחום הקלינטק, הגלובלי והמקומי. בירוחם קם מיזם בשם YS2 - שהוא המיזם החכם והבר-קיימא של ירוחם המתמקד פיתוח עירוני חכם ובר קיימא. מטרתו לפעול כעסק שמקיים את עצמו, ולמנף את התשתית של העיר להיות שדה ניסוי ולהדגים פתרונות חדשניים לסביבה העירונית שפותחה על ידי תאגידים מכל סוג וגודל - החל מסטארט-אפים לקונגלומרטים גלובליים.
8. **Desert- Tech**: הסביבה המדברית של ירוחם והאקלים שלו הופכים אותו ליתרון עבור יוזמות מדבר-טק חדשניות. בימים אלו מוקם מפעל לייצור תוספי תזונה המבוססים על ספירולינה. בשיתוף עם קבוצת שטראוס, יעבדו את האצות לייצור תוספי תזונה - דבר אשר נמצא כבר בביקוש גבוה בשווקים העולמיים. הרצון הוא לפתח את התחום ולהרחיבו גם לגידול ספירולינה בסביבת ירוחם; ולהקמת תעשיות מבוססת על אצות.
9. **עידוד עסקים קטנים**: העסקים הקטנים בירוחם סובלים לאורך השנים מקושי גדול ביציבות כלכלית עקב המספרים הקטנים של המקום, עסקים נפתחים ונסגרים חדשות לבקרים ומתקשים להחזיק מעמד לאורך זמן. דבר זה יוצר גם קושי לבעל עסק להתקיים בכבוד וגם חוסר בשירותים ובמסחר מגוונים בירוחם, דבר הפוגע באיכות החיים ביישוב. לצורך כך המועצה המקומית מנסה למצוא דרכים מגוונות כדי לעודד ולקדם עסקים מקומיים. כמה פרויקטים לדוגמא-
- הקמת "האב קליקה" לבעלי מקצועות חופשיים (מתכנתים, יזמים, עורכי דין, מעצבים וכו) מתחם עבודה open space עם חדרי ישיבות אירועים ופיתוח מיקצועי.
 - הקמת תוכנית "She work" אינקובטור לעסקים קטנים לנשים בעיקר מאוכלוסיות רווחה שעד היום פעלו בעסקים קטנים מהבית, התוכנית הזו נותנת להם מרחב פיזי להקמת העסק וכן ליווי ומעטפת לפיתוחו.

- בדיקת התכנות להקמת "מטבח משותף" לטובת עסקי אוכל שפועלים מהבית, חיבור יזם מתחום ה-Food truck לטובת הפעלת משאית ממותגת ירוחם שתיסע בכל האזור והארץ ותמכור אוכל אותנטי מירוחם.
- בניית מבנה חדש לטובת מסחר ומשרדים.
- הקמת פורום עסקים פעיל- סדנאות והרצאות לטובת קידום ופיתוח עסקים.
- הקמת קניון וירטואלי לעסקים - יצירת נוכחות דיגיטלית ואפשרות מכירה דרך האינטרנט לטובת כל בעל עסק בירוחם בשיתוף עם אשכול נגב מזרחי.
- הקצאת שילוט עירוני לטובת פרסום עסקים מקומיים בסבסוד.
- עידוד רכש מקומי הן על ידי התושבים והן בהעדפתם ברכש של המועצה.
- ועוד

10. **הכשרות לתעסוקת העתיד** - במערכת החינוך, סטודנטים ועובדים בתעשייה.

פיתחנו מודל חדשני דרך הקמת מרכז הכשרה למיומנויות ומקצועות העתיד. מודל של one stop shop, , שייתן מענה מחד, לאוכלוסיות היעד בשוק העבודה, ומאידך למעסיקים בירוחם בפרט ולאזור הנגב בכלל, לקראת השינויים המתרחשים והצפויים בשוק התעסוקה. המטרה היא הכשרה של לפחות 2000 מתוך 3000 עובדים בגילאי 27-57, תוך 5 שנים. בנוסף אנו משקיעים בתוכניות ייחודיות בתוך מערכת החינוך להכשרת ילדינו להתמודד בהצלחה עם השתלבות בשוק התעסוקה המשתנה במהירות. ובתוכניות המעודדות ומסייעות לצעירים שלנו לסיים לימודים אקדמאים בתחומי המדעים וההנדסה באוניברסיטאות.